

Závěr

Ochrana dětí, zejména ochrana jejich zdraví (v případě tzv. mezinárodních únosů dětí) a fyzického, psychického i sociálního vývoje (ve věcech rodičovské zodpovědnosti a výživného), je úhelným kamenem rodinného práva jedenadvacátého století. Vzrůstající počet únosů dětí jedním z rodičů přes hranice státu jeho obvyklého bydliště je nežádoucím společenským fenoménem, jenž vede krom zhroutení rodiny jako takové (odtržením dítěte od jednoho z rodičů, a to na vzdálenosti až několika tisíc kilometrů) i k často negativní změně prostředí pro dítě, jež může být nejen jednostranně ovlivňováno rodičem – únoscem, ale rovněž může často vyústit k nedostatku či absenci přizpůsobení se zahraničnímu prostředí, kultuře a jazyku. Podle statistik užitých v rámci pracovních materiálů k Úmluvě o výživném existuje v rámci problematiky výživného průměrně jeden případ v mezinárodním měřítku na každých tisíc obyvatel²⁵².

Věci manželské (tedy záležitosti spojené s rozvodem, rozlukou či prohlášením manželství za neplatné) jsou, jako druhý výrazný jev rodinného práva, silně spjaty s problematikou rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností, zejména proto, že v rámci rozvodu dochází k řešení otázek rodičovské zodpovědnosti a výživného ve vztahu k dítěti (dětmi) manželů, nebo, v případě vyživovacích povinností, i mezi manželi navzájem. I vzhledem ke vzrůstajícímu počtu rozvodů jak bezdětných párů, tak párů majících děti, je podstatné to, že je tato problematika upravena nejenom národními právními předpisy, ale také na nadnárodní úrovni. Nesmíme v této souvislosti zapomínat na to, že na rozdíl od 20. století, kdy byla naprostá většina manželství uzavírána mezi státními příslušníky téhož státu (samozřejmě pokud v případě České republiky a jejích předchůdců pomíneme specifický vztah ke Slovenské republice a částečně rovněž i historicky a geograficky k Německu), není v dnešní době již ničím nezvyklým sňatek českého státního příslušníka s příslušníkem jiného státu. Tento zajisté přínosný jev má ale logicky za důsledek také vyšší počet rozvodů, jichž budou cizí státní příslušníci součástí.

²⁵² Poznámka pod čarou č. 1 v dokumentu Konference, v anglickém znění zde: http://www.hcch.net/upload/wop/maint_pd05e2009.pdf.

V oblasti ochrany dětí nelze nezmínit činnost Haagské konference o mezinárodním právu soukromém, která přijala jak Úmluvu o únosech dětí, Úmluvu o ochraně dětí, tak i Úmluvu o výživném či Protokol. S ohledem na fakt, že Úmluva o únosech dětí byla přijata v roce 1980 a Úmluva o ochraně dětí v roce 1996, jsou oba dokumenty dlouhotrvající a podstatnou součástí specifické ochrany dětí na mezinárodní úrovni. Naproti tomu, Úmluva o výživném a Protokol jsou právními instrumenty zcela aktuálními (2007), i když své právní „kořeny“ mají v jiných úmluvách Konference. Samozřejmě nelze opomenout ani dokumenty Rady Evropy, které byly v oblasti ochrany dětí přijaty, nicméně i s ohledem na počet smluvních států, a to zejména Úmluvy o únosech dětí, lze soudit, že činnost Konference a jejích smluvních států je pro potřeby ochrany dětí nezbytná a její výsledky jsou markantní²⁵³.

Všechny zmíněné úmluvy, ač je od sebe dělí téměř třicet let, jsou v dnešní době použitelné a i jejich verze v českém jazyce lze hodnotit kladně, ačkoli obsahují, bohužel pro úmluvy, nemálo překladových chyb (např. neujasněný překlad pojmu „*habitual residence*“ jako „obvyklý pobyt“ či „obvyklé bydliště“). Velké většině bylo možno se vyvarovat, pokud by ti, kteří překlad zajišťovali, dbali v případě Úmluvy o ochraně dětí více terminologie zavedené Úmluvou o únosech dětí, v případě Úmluvy o výživném či Protokolu zavedených termínů úmluv jim předcházejících. Stejně tak je možno vytknout i chyby čisté nedůslednosti v překladech, které ústí nejčastěji v opomenutí slova. Možná právě proto, že jde ve svém důsledku o chyby relativně malého rozsahu, je možné je tím spíše přehlédnout při studiu úmluv, což není jistě vítaný stav.

Významnou funkci Haagských úmluv podtrhuje rovněž to, že jejich principy a cíle byly převzaty i komunitárním právem, a to v oblasti rodinného práva zejména nařízením Brusel II. Toto nařízení Rady bylo přijato na přelomu 20. a 21. století a dá se považovat za jeden z prvních instrumentů ochrany dětí ve věcech rodičovské zodpovědnosti a řešení otázek manželských přijatých na půdě Evropské unie. Stejně jako mnoho jiných právních předpisů, i nařízení Brusel II obsahovalo nedostatky, které Evropská unie vyřešila přijetím nařízení Brusel II bis. Toto nařízení ovládají principy uvedených

²⁵³ Přehled smluvních států (jak členských států Konference, tak i mimo členskou strukturu Konference) jednotlivých úmluv je velmi přehledně zpracován Konferencí na tabulce z listopadu 2009, která je Přílohou 2 této práce.

úmluv, bylo by tedy možné říci, že komunitární úprava je v jistém smyslu nadbytečná a kopírující Haagské úmluvy. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že např. Úmluva o ochraně dětí nebyla do dnešní doby ratifikována většinou členských států Evropské unie, je bezpochyby pozitivním krokem, že je problematika rodičovské zodpovědnosti a manželských věcí, jež jsou upraveny Úmluvou o ochraně dětí, upravena rovněž nařízením Brusel II bis. Za podobný krok se dá rovněž považovat i přijetí Nařízení o výživném, které ve své podstatě kopíruje Úmluvu o výživném, ale díky principům komunitárního práva bude účinné zřejmě daleko dříve a ve větší míře (pro členské státy) než Úmluva o výživném.

Ačkoli jsou nařízení Brusel II bis i Nařízení o výživném relativně „mladou“ právní úpravou, a jejich překlady i interpretace by tedy měly být teoreticky nejméně komplikované, obsahují stejně, ne-li více problematické otázky než Haagské úmluvy. Mezi mnohými lze, stejně jako u uvedených úmluv (a mnoha jiných instrumentů mezinárodního práva civilního procesního), pozorovat vyrovnání se v rámci překladu do českého jazyka s pojmem „*jurisdiction*“, který zůstává překladatelským a interpretačním „oříškem“. Lze se také zabývat z hlediska právní lingvistiky pojmem „*domicile*“, tedy termínem, které české právo nezná, stejně tak je vhodné upozornit na vadné překlady, jak vinou nepozornosti či nerespektováním některých již zažitých pojmů (např. „veřejné listiny“).

Cílem této práce mělo být nejen zabývat se a porovnat nejdůležitější právní instrumenty z oblasti ochrany dětí (která je v současné době „zastíněna“ klíčovou rolí Evropské unie a jež ve svém důsledku upozaduje jiné instrumenty mezinárodního práva) z pohledu mezinárodního práva civilního procesního, jež je představována úmluvami Konference a samozřejmě také sekundární legislativou Evropského společenství, ale rovněž prozkoumat tyto dokumenty z hlediska právně-lingvistického, protože nesmíme zapomínat na to, že překlad jakéhokoli dokumentu se může (a to podstatnou měrou) lišit od původního znění. Věřím, že cíle, které jsem pro tuto práci vytyčila, jsem rovněž naplnila, a doufám, že otázka správných a precizních překladů ve vztahu k instrumentům mezinárodního práva civilního procesního bude hrát při přejímání těchto instrumentů do českého práva klíčovou roli; bohužel i v současné době je obtížné

nalézt překlady důležitých zahraničních dokumentů, stejně jako judikaturu národních soudů, jež by příp. mohla objasnit vzniklé nejasnosti.